

MÉTHODE DE TANNAGE

CÁCH THUỘC DA

SAIGON
IMPRIMERIE DE L'UNION NGUYỄN-VAN-CUA
57, Rue Lucien Mossard, 57

1934

1701

卷之三

MÉTHODE DE TANNAGE

TANNAGE VÉGÉTAL

1° -- Reverdissage des peaux sèches. — Jusqu'à maintenant la méthode employée était la suivante:

Les peaux séchées au soleil étaient mises dans un bain d'eau contenant 3 % de *Sulfure de Sodium fondu* (3 K° de Sulfure pour une tonne d'eau). Elles y ~~restaient 5 à 6 jours~~ ^{N^o 19/14}. Les peaux étaient agitées 2 ou 3 fois par ~~jour~~ ^{INDOCHINE} et on faisait un bain NEUF tous les 3 jours.

Nous conseillons d'apporter à cette méthode les modifications suivantes qui donneront de meilleurs résultats :

Pour 100 K° de peaux sèches: employer 500 litres d'eau au lieu de 1000 litres. Dissoudre dans ces 500 litres d'eau 3 Kilos de Soude Caustique. Mettre les peaux dans ce bain, les y laisser 3 à 4 jours. Agiter les peaux 4 à 5 fois par jour, les sortir au besoin, pour les retremper aussitôt dans le même bain.

Peaux fraîches. - Pour les peaux fraîches sortant d'abattoirs, l'opération ci-dessus est inutile. Il suffit seulement d'un bain d'une journée en eau courante. A défaut d'eau courante, changer le bain 2 ou 3 fois pendant les 24 heures. En période de fortes chaleurs, changer le bain 5 à 6 fois pour éviter la putréfaction.

Le reverdissage est suivi du pelain.

2° — Pelain. — Etais composé dans les proportions suivantes :

Pour 100 K° de peaux:

Eau.....	1.000 litres
Sulfure de sodium fondu.	3 % du poids des peaux
Chaux.....	15 % —

Les pelains composés comme ci-dessus indiqué ne sont pas assez forts. Il y aurait lieu de les modifier de la façon suivante qui donnerait de meilleurs résultats :

8° Indoch. Piéau
2707

Pour 100 K° de peaux :

Eau.....	500 litres
Sulfure de Sodium fondu.	10 K°
Chaux en pierres	20 K°

Eteindre cette chaux avant de la mettre dans le pelain.

L'opération du pelain doit durer 7 à 8 jours, sans changer le bain, qui peut être renforcé et resservir pour un autre lot de peaux. Agiter les peaux, ou bien les relever 2 ou 3 fois et les recoucher aussitôt pendant la durée de cette opération.

N. B. — Si l'on ne dispose pas de sulfure de sodium pour le pelain, celui-ci peut être composé par les mêmes proportions d'eau et de chaux, mais alors il devra durer 8 à 10 jours. Il est cependant plus indiqué de se servir de Sulfure de Sodium.

Les peaux dont le poil s'enlève facilement n'indiquent pas qu'elles sont suffisamment chaulées. Le gonflement seul est un indice sérieux et les poils doivent s'enlever non pas par arrachage mais par une poussée légère du doigt.

Ces deux opérations : *Reverdissage* et *Pelain*, ont une grande importance. Des peaux *mal reverdies* et *mal chaulées* donnent toujours, en tannage aux extraits végétaux, des *cuir plats*, mal tannée et sans rendement.

Après le Pelain on procède à l'Ebourrage.

3° — Ebourrage. — (grattage des poils). — Les peaux sont grattées au couteau, sur chevalet, puis on procède à un lavage.

4° — Lavage. — Les peaux sont lavées pendant 24 heures dans un bain d'eau claire et ensuite écharnées :

5° — Echarnage. — (enlèvement des chairs) Se fait au couteau, les peaux sur chevalets.

Les peaux sont ensuite relavées,

6° — Lavage. — Les peaux sont mises pendant 24 heures dans un bain d'eau claire.

De là, procéder au :

7° — Déchaulage. — Obtenu en composant un bain comme suit :

Pour 100 K° de peau :

Eau ..... 500 litres

B sulfite de soude sec en

poudre ..... 5 % du poids des peaux, soit 5 K°

Agiter le bain pendant 48 heures, agitations répétées.

Changer le bain de déchaulage après chaque opération.

Faire suivre le bain de déchaulage d'un

8° — Lavage. — En eau claire pendant 24 heures.

N. B. — Ne jamais utiliser la cuve du déchaulage pour le bain de lavage ou vice versa.

L'ensemble des opérations ci-dessus s'appelle le TRAVAIL de RIVIERE. Ce travail doit être fait *avec le maximum de soins* car c'est de lui que dépend le succès du TANNAGE.

POUR LE :

9° — Tannage. — On compose un train de basserie de 8 cuves de 1° à 8° Beaumé (Bé) sachant que pour obtenir 1° Bé avec de l'extrait sec 65 %. F.M. il faut *environ 19/20 K°* d'extrait pour 1.000 litres d'eau.

N. B. — Il est utile, pour travailler avec précision, de vérifier la densité des jus composant les cuves à l'aide d'un aéromètre. Pour la méthode actuelle un aéromètre gradué de 1 à 10° Bé est suffisant.

Introduire les peaux dans la première cuve à 1° Bé, les y laisser séjourner 2 jours, puis les passer dans la cuve à 2° Bé les y laisser également 48 heures et ainsi de suite.

Tous les 2 jours, faire une nouvelle cuve à 8° Bé qui deviendra la cuve N° 8.

Auparavant on laissait séjourner les peaux 24 heures seulement dans chaque cuve. Ce procédé est bon, mais pour permettre un tannage plus complet nous recommandons un séjour minimum de 48 heures par cuve, en ayant soin de relever les jus qui peuvent descendre jusqu'à 4° Bé. Cette dernière opération est essentielle.

POUR CHARGER DES CUIRS. — pousser la densité jusqu'à 10° Bé et laisser les peaux dans cette cuve pendant 5 à 6 jours.

Remarque importante : ne jamais employer des outils en fer pour les extraits (ni marteaux, ni seaux, etc...) toujours utiliser des outils en cuivre ou à défaut en bois.

Ne jamais utiliser les cuves de la rivière pour le tannage, veiller à ce que chaque cuve soit réservée pour une certaine opération et ne jamais l'employer pour une autre.

Le Tannage est suivi d'un Rinçage :

10° — Rinçage. — En eau claire pendant 24 heures.

N. B. -- On peut se servir du jus obtenu par ce rinçage pour faire la nouvelle cuve.

Retirer les peaux du rinçage et les passer dans une cuve d'eau claire contenant 4 K° de Sulfate de Magnésie pour 1.000 litres d'eau.

On termine alors après cette opération en appliquant à la main, sur le côté fleur du cuir, pendant qu'il est encore humide, du Sulforicinate de Soude, qui a la propriété de donner au cuir une certaine souplesse et d'empêcher l'oxydation.

11° — Sèche des cuirs. — La sèche se fera à l'ombre et surtout sans courant d'air.

EN CONCLUSION, nous recommandons des bains de *plus forte concentration et une durée de macération beaucoup plus longue*. Il importe, pour obtenir de bons résultats que ces conseils soient suivis :

Ci-dessous quelques proportions pour la

COMPOSITION DES JUS DE TANNAGE

Cuir très fermes :	75 % Châtaignier sec et 25 % Quebracho sec
— fermes :	60 — — — 40 — — —
— mi-fermes :	50 — — — 50 — — —
— mous :	20 — — — 80 — — —

Ces proportions s'entendent pour extraits à *titrages égaux* (pourcentages de tanin) et à densité identique.

Pour les cuirs *mi-fermes*, nous demander notre extrait sec complet marque « DOMINO » qui est un mélange préparé *d'avance* et qui convient parfaitement pour les tanneries indigènes.

EXTRAITS DE CHATAIGNIER

Notre qualité de Châtaignier poudre 71 % F. M. se dissout très facilement en eau à 35/40° C.

Notre qualité de Châtaignier bloc 65 % F. M. se dissout facilement à 50/55° C.

A ces températures, on ne peut altérer la couleur, ni former des boues qui proviennent *d'une température trop élevée en cours de dissolution*

CÁCH THUỘC DA

Dùng loài thảo mộc để thuộc da

1°) **Làm cho da khô trở nên xanh.** — Từ trước đến nay, người ta thường dùng cách sau này mà thuộc da: Da phơi nắng khô đem để trong thùng nước có 3 phần ngàn (3‰) chất sulfure de sodium nấu tan ra (nghĩa là 3 kilos chất sulfure de sodium trong 1.000 litres nước). Da để ngâm trong thùng nước này trong khoảng từ 5 tới 6 ngày. Mỗi ngày trộn nó hai ba lần và trong thời gian 3 ngày phải thay nước mới vào.

Vậy chúng tôi xin hiến thêm về cách thuộc da ấy mấy điều cải cách sau đây, cho được tận thiện, tận mỹ hơn.

Trong một trăm kilos da khô, chỉ dùng 500 litres nước là đủ, chẳng phải theo xưa đến 1.000 litres. Đem vào số nước này 3 kilos chất soude caustique đánh tan ra. Bỏ da vào, để ngâm chừng 3 tới 4 ngày. Trộn nó 4 tới 5 lần mỗi ngày; nếu cần phải vớt ra thi vớt, rồi củng phải ngâm lại tức thì trong nước ấy.

Về phần da tươi. — Da mới lột tại lò thịt không cần phải làm theo cách trên kia, chỉ ngâm nó dưới giọt nước chảy chừng một ngày, một đêm. Nếu không có nước chảy đủ dùng, thì thay nước ngâm, hai ba lần trong 24 giờ đồng hồ. Trong lúc trời nắng gắt, nên thay nước 5, 6 lần để cho khỏi sinh ương lên.

Muốn cho da đặng xanh cần phải dầm.

2°) **Nước dầm.** — Xưa nay làm nước dầm như thế này : Trong 100 kilos da thi dùng :

Nước..... 1.000 litres

Sulfure de sodium nấu tan { 3 phần trăm (3‰) kê theo
số cân da hay là 3 kilos.

Vôi bột – 15 phần trăm số cân của da (15 kilos)

Theo cách làm nước dầm này cũng chưa gọi đặng là đúng sức. Cần phải cải cách như sau đây đặng cho có kết quả đẹp hơn.

Trong 100 kilos da dùng :

Nước.....	500 litres
Sulfure de sodium.....	10 kilos
Vôi cục	20 —

Nhờ trước khi để vôi cục vào nước dầm thì phải làm cho vôi ấy chết đi. Dầm cách ấy đến 7 tới 8 ngày, không cần phải thay nước khác, vì nước này nếu thêm chút ít mẩy chất chỉ ở trên vào thì có thể dùng lại được mà ngâm lỗ da khác. Cần phải trộn cho đều, hay là xốc nó hai ba lần rồi để nó nằm yên lại như vậy.

Lời dặn thêm. — Nếu không có chất sulfure de sodium để đặng làm nước dầm này thì cứ dùng nước và vôi y theo cân lượng trên kia. Mà phải gia hạng thêm nghĩa là phải ngâm nó từ 8 tới 10 ngày. Làm cách này cũng được nhưng dùng chất sulfure de sodium thì tốt hơn.

Mỗi khi thấy lông rụng dễ dàng dùng lầm tưởng là **ngâm vôi đúng sức**. Lúc nào thấy da nổi phòng lên thì mới chắc ý, còn lông lấy ngón tay chà nhẹ đến cũng đủ rót ra, chẳng cần phải nhổ.

Hai điều rất cần nhứt trong nghề thuộc da là :

Cách làm cho da trở nên xanh và cách dùng nước dầm.

Da nào làm cho xanh không khéo và ngâm chẳng kỹ, rồi dùng càng chất thảo mộc (extraits végétaux) mà thuộc, thì luôn luôn da đó trở nên tăm thường lấm, tất phải mất giá.

Dầm xong tới lúc cạo lông.

3º) **Cạo lông.** — Đem tấm da cẩn ra, lấy dao mà cạo. Cạo xong rồi đem đi rửa.

4º) **Rửa.** — Đem da mới cạo rồi ngâm trong hồ nước trong, đúng 24 giờ rồi bắt qua lạn thịt.

5º) **Lạn thịt.** — Cũng đem da cẩn ra, lấy dao mà lạn.

6º) **Rửa lại.** — Đem da ngâm lại trong hồ nước trong đúng 24 giờ.

Kế đó, xả cho sạch nước vôi.

7º) **Cách xả cho sạch nước vôi.** — Trong 100 kilos da dùng :

Nước ..... 500 litres

Bisulfite de soude bằng bột. { 5 phần trăm (5%) kể theo số cân da hay là 5 kilos.

Lấy nước này mà ngâm da lối 48 giờ và nồng xốc xáo, hễ xốc xáo lần nào phải thay nước lần ấy.

8º) Sau khi xả nước vôi rồi thì để vào nước trong đúng 24 giờ.

Lời dặn thêm. — Cái thùng nào dùng để xả nước vôi, thì cứ để xả nước vôi, còn thùng nào dùng đựng nước trong đặng rửa thì để mà rửa, không nên dùng lợn xộn cái thùng này qua thùng khác.

Hết thấy các cách làm trên này có thể gọi công việc rất tý-mỷ. Cần phải làm cho hết sức cẩn thận, thì thuộc da mới tốt.

9º) **Đến cách thuộc da.** — Khi nào thuộc da phải dùng 8 cái thùng liên tiếp nhau. Tâm cái thùng này phải có từ 1 tới 8 nhiệt độ (degré) Beaumé.

Muốn biết làm sao có đặng 1 nhiệt độ Beaumé (Bé) thì phải dùng extraít sec 65% F. M. Trong 1.000 litres nước phải để vào từ 19 tới 20 kilos chất ấy.

Lời dặn thêm. — Đều cần ich muốn làm cho chắc chắn, phải thử coi sức đặt (densité) nước cốt trong mấy cái thùng lên đúng nhiệt độ không.

Muốn rõ được mấy nhiệt độ thì dùng cây Aéromètre. Theo lời này chỉ dùng cây Aéromètre có thể do từ 1 tới 10 nhiệt độ (Bé) thì đủ.

Cái thùng thứ nhứt, nước cốt lên chỉ đặng 1 nhiệt độ (Bé) (1° Bé) đem da bỎ vào đó ngâm hai ngày rồi lấy ra đem ngâm qua thùng khác có 2 nhiệt độ (Bé) (2° Bé), cũng ngâm nó hai ngày nữa. Rồi sang qua thùng kế làm ý như vậy và chuyền lần theo số thứ tự, và ngày giờ cho đến thùng thứ 8 thi đúng 8 nhiệt độ.

Trước kia người ta chỉ để ngâm da trong mỗi thùng đúng 24 giờ mà thôi. Cách ấy cũng đặng nhưng muốn thuộc da đặng tận thiện tận mỹ, chúng tôi xin khuyên ngâm da trong mỗi thùng ít nữa là 48 giờ.

Nước cốt dùng đó rồi còn dùng thêm nhiều bận đặng. Tỷ như thùng số hai là 2° sau khi ngâm một bận thì nò lạt bót thành thử còn lại 1° thi cho nó lại là số 1, số 3 thi lại bót xuống còn 2° thi cho nó số 2. Chỉ nghĩa sau khi đi qua một bận thi số nhiệt độ sụt xuống 1° tới thùng số tám thành lại số bảy, vậy thi bỏ thêm extract vô thùng số 1 cho lên tới 8° mà làm số 8. Nói vậy thi nói chớ mỗi khi dùng tốt hơn phải thử coi có đủ số nhiệt độ chǎng, vi có nhiều khi nó sụt xuống xa lắm.

Cách làm cho da trở nên sảng. — Phải gia súc đặt (densité) nước cốt ở trong thùng đến (10°) mười nhiệt độ và để da vào đó ngâm 5 tới 6 ngày.

Đều nên lưu ý nhứt. — Chẳng nên dùng đồ khi cụ bằng sắt như búa đẽ dập hay thùng sắt để đựng mấy chất extraits, hãy dùng đồ bằng đồng, nếu khόng có, thi dùng đồ bằng cây. **Chẳng nên dùng mấy cái thùng để tắm hay xả nước vôi mà thuộc da:** phải giữ làm sao mỗi thùng để dùng riêng mỗi việc, không nên dùng lộn xộn.

Da thuộc rồi còn phải xả sạch lại.

10°) Cách xả. — Bằng nước trong đúng 24 giờ.

Lời dặn thêm. — Nước để xả da này có thể để dùng lại đặng nữa.

Xả xong rồi đem ra để vào hồ nước trong có pha Sulfate de Magnésie (mỗi 1.000 litres nước pha 4 kitos).

Việc xong, thura lúc da còn ướt lấy tay thoa trên mặt miếng da một chút Sulforicinate de soude ; thứ này có chất làm cho da dễ dàng mịn và khỏi sự nám hú.

11°) **Phơi da.**— Trong tối, chỗ nào kín đáo, gió không lọt vào để dễ.

Kết cuộc chúng tôi xin khuyên phải dầm da cho thiệt kỹ trong nước cốt dong đặt và tắm một thời gian khá lâu.

Nếu y theo lời chỉ bảo đây thi dễ dàng kết quả mỉ-mảng chẳng sai.

Dưới đây chúng tôi xin chỉ, cách pha nước cốt để thuộc da.

Muốn thuộc da thật dày, phải trộn :	75°/o Chataignier sec với	25°/o Quibracho sec
" dày phải trộn :	60°/o "	40°/o "
" dày vừa vừa trộn :	50°/o "	50°/o "
" mềm phải trộn :	20°/o "	80°/o "

Muốn thuộc da dày vừa vừa, nên hỏi chúng tôi thứ « DOMINO » là thứ pha sẵn trước rất thích hợp cho mấy nhà thuộc da bồn xứ.

EXTRAITS DE CHATAIGNIER

Thứ Extraits de Chataignier bột của chúng tôi có 71°/o F. M. bỏ vào nước hầm hầm độ đến 35/40° C thì tan ngay, rất dễ dàng.

Còn thứ Chataignier khối có 65°/o F. M. bỏ vào nước nóng hơn một chút từ 50 tới 55 nhiệt độ C thì tan liền.

Sức nóng dường này, thì không khi nào làm cho da đổi màu, hay là xùi mặt, mà gấp phải như vậy là do bối sức nóng quá nhiều, nhiệt độ lên thật cao, mới có cái hại ấy.

卷之三

firage 50 Fondaïres
Saigon Le 10 Juin 19⁸⁴

P.DON NGUYEN-VAN-CUA
LE FORGE DE POUVOIRS

J. R. Dumas